

Inserati se sprejemajo in velja ristopna vrsta:

3 kr., če se tiska 1krat.

12 " " " " 2 " "

15 " " " " 3 " "

Pri večkratnem tiskanju se cena primerno zmanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, nefrankovans pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema opravništvo (administracija) in ekspedicijska na Dunajski cesti št. 15 v Medija-tovi hiši, II. nadstropji.

SLOVENEK.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:

Za celo leto . . . 10 gl. — kr
za pol leta . . . 5 " " "
za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:

Za celo leto . . . 3 gl. 40 kr
za pol leta . . . 4 " 20 "
za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je Rečne ulice št. 5.

Izhaja po trikrat na teden in sicer v torek, četrtek in soboto.

Budgetna obravnava.

III.

Z Dunaja 4. maja.

Posebna obravnava o državnem proračunu se še precej hitro nadaljuje, ker g. predsednik strogo gleda na to, da govorniki ne segajo nazaj v splošno obravnavo, ampak le ob kratkem naznanijo svoje želje in nasvete pri posameznih točkah. Zato pa ni toliko dolgočasnega in nepotrebnega govorjenja, kakor druga leta. Izmed slovenskih poslancev se je bil včeraj oglasil dr. Tonkli, ki je nasvetoval, naj se v državni proračun zopet sprejme od vlade nasvetovanih pa od budgetnega odseka izbranih 10 000 gl. za vravnavo državne ceste pri Plavi. Večina je temu predlogu pritrnila. Obentraut je povdarjal potrebo prestrojitve zastavnic, Ozarkievič je tožil o revščini rusinskih duhovnikov, Proskovec pa je zahteval, naj se nekoliko več stori za živinozdravilstvo in za živinske zavarovalnice. Grof Taaffe je obljubil, da si bode vlada po moči prizadevala vstreti željam posameznih dežel.

Obširnejši obravnava se je vnela pri stroških za ljudsko številjenje. Češki poslanec Čelakovski se je pritoževal, da se ni gledalo na narodnost in na materni jezik, kar je velike važnosti za ljudsko statistiko, kakor tudi za postavodajalstvo in državno upravo. Pri številjenju se je gledé občevalnega jezika godilo veliko nepravilnost, in govornik se čudi, da je mogel profesor Sax trditi, da so Čehi to porabili za svoje namene. Levičarji vidijo pezdin v očesu svojega nasprotnika, bruna v svo-

jem očesu pa ne vidijo. Od vseh strani se pripoznava, da so številke gledé občevalnega jezika nezanesljive, vendar govornik dvomi, da bi zamogle gosposke to zdaj še popraviti. Vladini zastopnik Erb je odgovoril, da je bila vlada komisarjem strogo naročila, se vsakega vplivanja na ljudstvo gledé občevalnega jezika zdržati. Tega pa ni povedal, da se komisarji v nekaterih krajih zlasti na Dunaji za to strogo povelje niso dosti zmenili, in da zaradi tega zadnje številjenje za statistiko nima posebne vrednosti.

Danes se je rešil proračun vojnega ministerstva. Schönener je pri tej priliki zlasti zabavil nad vlado zaradi žandarmov, pa minister Welsersheimb mu je odgovoril, da ljudstvo pripoznava zasluge in korist tega zavoda, ker po raznih krajih prosijo za žandarmarijo.

Potem pa se je pričela obravnava o naučnem ministerstvu. Prvi je poprijel besedo češki poslanec Adamek, ki je s številkami dokazoval, da imajo Čehi gledé števila svojega premalo narodnih šol. V Pragi je 400 do 800 nemških pa 1200 čeških študentov, toraj je opravičeno, da dobi Češka, Moravska in Šlezija lastno vseučilišče. Dalje pravi, da vlada mora izvršiti lani sklenjene resolucije gledé šolstva; in da je zlasti potrebno osnovati več obrtnijskih šol. Ko se bode narodna ravnopravnost po šolah začela izvrševati, sklene govornik, se bodo začeli razvijati tudi naš parlamentarizem in naše materijalne koristi. Ako bi pa to nikakor ne bilo mogoče, potem še le recite: Uboga Avstrija!

Za njim je govoril češki profesor Krejčí, ki je vladi priporočal, kako naj osnuje češke višje in srednje šole. O narodnem zatiranju je rekel, da ono ni posebno omikavno delo, ampak da razodeva le surovo silo močnejšega!

Tretji govornik je bil dr. Tonkli, ki je v dolgem govoru dokazoval krivice, ki se gode slovenskemu narodu. V ljudske šole slovenske štulijo nemščino, da bi ljudstvo ponemčili. Pa tega ne bodo dosegli, pač pa se ljudstvo čedalje bolj poitalijančuje. V Istri je 32.000 Hrvatov pa samo 6000 Italijanov, pa ne ene šole s hrvatskim učnim jezikom. Na Koroškem je 117 slovenskih fara, in bi moralo biti ravno toliko slovenskih šol, pa učni jezik je povsod nemški. Na srednjih šolah se še rojenim Slovincem ni treba slovenščine učiti, ako tega sami nečejo. Dalje je tožil, da se je goriški deželni šolski svet prestavil v Trst in izrekel željo, naj se zopet prestavi nazaj v Gorico, ker se s tem prihrani par tisoč goldinarjev, ki se za druge reči lahko bolje obrnejo. Konečno je priporočal vladi, da naj podpira želje naroda slovenskega, ker si bode s tim najlaglje pridobila njegovo vdanost in hvaležnost. Dr. Tonkli je včeraj in danes pokazal, da se z enako odločnostjo kakor za gmetni poteguje tudi za dušni blagor goriških Slovencev, in da porabi vsako priliko, pri kateri zamore za narod svoj kaj doseči.

Minister Konrad skušal je na to odgovorjati. Rekel je, da bode vlada vstregla vsem opravičenim željam raznih narodov, ter vedno pred očmi imela spravo in porazum-

Okrožnica o prvih slovanskih prosvetiteljih.

(Dalje.)

Take misli vzbuditi morajo v srcu spisi, najdeni v najnovejšem času. Oni so nam jasen dokaz, da se ne straši rimska stolica, ako treba preganjane pravične braniti in varovati, ako je treba dati cerkvi in narodu ono svobodo, brez ktere se ne more uspešno delovati ne za časno ne za večno srečo. Naravno je bilo, da je bil po volji stolice rimske rešen Metod vsega zla ter da se je vrnil, ali pretrpeti bilo mu je še mnogo. V Panonijo ni se mogel vrniti, ker po smrti vrliga Kocela spadala je Panonija neposredno Karolingom, najljutejšim nasprotnikom Metodovim. Tudi na Moravskem bili so nasprotniki Metodovi, ki so zapletli v zanjke svoje kneza Svatopluka, ki ni bil poleg drugih sicer lepih lastnosti vreden svojega strica Rastića. To je bil vzrok, da je šel sv. Metod l. 879 v Rim, kjer mu Bog za nezasluzeno trpljenje podeli posebno zmago in slavo, ker, kakor smo videli, se ni le vera njegova pokazala v novem svitu, ni bila le potrjena raba jezika slovanskega pri službi božji, marveč je tudi pri tej priliki svečano potrdil Ivan VIII. metropolo panonsko;

zato nazivlja v pismu do Svatopluka Metoda „venerabilem archiepiscopum“ — častnega nadbiskupa in določi: nostrae apostolicae auctoritatis praecepto archiepiscopatus ejus privilegium confirmamus et in perpetuum Deo juvante firmum manere statuimus — zakonom, pravi papež, naše apostolske moči potrjujemo privilegij njegove metropole in odločujemo, da ostane stalen v bodoče po milosti božji. Razmišljujoč to stvar ne more človek dovolj obžalovati, da se je dal zapeljati pri tej priliki Svatopluk ter poiskal posebno biskupijo v Nitri za latinsko službo božjo, ker to bil je črv, ki je spodjedel zdravo deblo samostalnosti cerkvene, po kterej so tako iskreno hrepneli Ivan VIII, Metod in njima vsi Slovani; Bogu samemu pa je znano, koliko je pretrpel Metod zaradi tega. Toliko pa je gotovo, da je našel Metod v vseh svojih bridkosti in težavah krepko zaslombo v Ivanu VIII., ki zasluži večni spomin pri Slovanih, posebno še pri nas Hrvatih, ker je vedno krepko branil korist slovansko ter odvrnil nas Hrvate z modrimi sveti svojimi od razkola bizantinskega ter nas tesno spojil z Rimom in zapadno pravsveto. Zaanih bilo je vže dozdej nekaj pisem njegovih na domače kneze naše, posebno na Branimira, a v britanskem muzeji našli so

posnetke pisem do knezov Domagoja in Mustimira od l. 873, a tudi od l. 875 dva: prvi je do pravovernih v Dalmaciji in Hrvatski drugi zopet do Domagoja.*)

Na koncu življenja podelil je Bog Metodu mirneje in sadonosnejše dneve, ker mu je bilo dovoljeno obiskati milo mu Panonijo, na Moravskem pa krstiti vrliga češkega kneza Bořivoja in soprogo njegovo Ljudmilo; sebi postavil je v učencu svojem, Moravanu Gorazdu vrednega naslednika; malo pred svojo smrtjo izpodbujal je verne k živi veri na cvetno nedeljo; kmalu potem 6. aprila 885 je mirno v Gospodu zaspal v naročji svojih dragih. —

Priča pa nam stari životopisec, da je pred svojo smrtjo opominjal svoje, kakor nekdanj Ciril, rekši: Ostanite trdni v veri; ne bojte se onih, ki umore telo, marveč onega, ki obsodi dušo in telo v večno smrt; bodite jedini v veri, ljubite svoje in skrbite zanje, a ne prezirajte tujcev in jim ne delajte krivic! — Osladil je Bog Metodu poslednje dni, da mu vsaj nekoliko zakrije bodoči tajni propad ljubljene metropole njegove in naroda njegovega dokler mu ga ne odkrije ondi, kjer je pisano:

*) Glej: starine jugoslav. akademije, knjige XII., str. 212.

ljenje med različnimi narodi. Dalje je našteval, kaj je vlada storila za povzdigo slovenskega poduka, je omenjal novega ukaza za ljubljanski učiteljski pripravnic in obljubil, da bode ministerstvo gledalo na to, da se povsod ravna postavno. Ako bi se kje kratile postavne pravice, naj se dotični le pritožijo pri višjih vrstah ali pri ministerstvu.

Mariborski poslanec Schmiederer oglašil se je potem za dejanske popravke. Rekel je, da mariborska učiteljska pripravnica ni čisto nemška, kakor je trdil dr. Tonkli, ampak sta nastavljena samo dva učitelja, ki ne znata slovenski, namreč profesor za telovadbo pa za nemški jezik. Tudi se pedagogika pa krščanski nauk podučujeta nemški in slovenski, in učenci lahko odgovarjajo nemško ali slovensko, kakor ravno hočejo. Tudi deška šola je v prvih razredih slovenska v višjih pa nemška, ker ni slovenskih šolskih knjig. Slovenščino sploh tako zelo goje na tej šoli, da je letos 7 nemških učencev dostalo izpraševanje iz vseh predmetov v slovenskem jeziku! Gosp. Schmiederer je s tem pokazal, da pač sam ne vé, kaj je trdil! Prav dobro ga je toraj zavrnil dr. Tonkli, da učilišče mariborsko ne more biti slovensko, ker se po njegovem lastnem izreku samo dva predmeta učita slovenski. Tudi je tam celo za slovenščino nastavljen učitelj, ki za ta predmet ni izprašan. Tudi ministru je Tonkli odgovoril, da vsled ministerskega ukaza slovenščina in italijanščina niste več obligatni, kakor ste bile prej. Prej so vprašali, ktere narodnosti je učenec, in so ga silili, da se je moral dotični materni jezik učiti. Zdaj le še vprašajo, kterege jezika se hoče učiti in zato se je celo prigodilo, da je neki Italijan v drugem semestru rekel, da se italijanščine neče več učiti, in je bil res oproščen.

Tudi dr. Vošnjak je Schmiedererja dobro zavrnil, da pač malo pozna naše šolstvo, sicer bi moral vedeti, da imamo za ljudske šole vse potrebne šolske knjige. Tudi za srednje šole imamo že mnogo natisnjenih knjig, izdanih deloma po pisateljih samih, deloma po Matici slovenski, druge so že spisane in pripravljene, ter se bodo takoj izdale, ko se

zaukaže na naših srednjih šolah slovenski učni jezik. Saj je tudi deželni zbor kranjski v ta namen odločil 10.000 gld. Glede učiteljskih pripravnic v Ljubljani omenja, da se bode pač nekoliko predmetov zdaj učilo slovenski, pa še zmerom ne toliko, kakor pod ministerstvom Hohenwartovim. Schmiedererju je odgovoril, da je nemogoče 7 pripravnikov naredilo skušnjo iz vseh predmetov po slovenski, morda je le hotel reči, da so bili slovenski vprašani iz slovenskega jezika, pa ne iz drugih predmetov. Sicer pa se mora tudi pripravnica v Mariboru osnovati po slovenski, ker odgoja učitelje za slovenske šole in je treba gledati, da se doma kolikor mogoče nastavljajo domači ne pa tuji učitelji. Forregger je pri teh besedah zaklical oho! pa dobro ga je počil Vošnjak z opominom na to, da je to načelo nedavno izrekel ravno nižje avstrijski deželni šolski svet, in da je to tudi njegovo prepričanje, akoravno Forreger kliče Oho! Po nekterih opazkah g. poročevalca bila je potem obravnavana o centralnem vodstvu naučnega ministerstva sklenjena in zanj potrebni stroški dovoljeni. Konec seje bil je ob treh popoldne.

Iz govora Riegerovega.

Povsodi se toži o previsokih davkih, in radi se poslužujejo nekteri poslanci tega pomočka, da se poganjajo vsak za svoj okraj, ter se tako ljudem prikupijo. So pa tudi taki med njimi, ki hočejo davke znižane imeti, pa tudi ob enem vedno več zahtevajo, naj bi jim vlada iz svojega žepa dala. Če se pa državi nič ne dá, tudi ona ne bo kje jemati vedela, da bi drugim dala. Od države naj se le to zahteva, kar je obče koristno in neobhodno potrebno. Pa tudi država naj bi se v vsako reč ne vtikala, in naj bi prepustila drugim (deželam), kar bi morda drugi bolje in ceneje opravili. Pri vsaki točki, ki jo plačamo, bi se dalo vprašati, ali ni bolje, da jo zbrisemo. Nasprotniki nam očitajo, zakaj v poldrugem letu nismo odpravili še primanjkljaja; oni pa tega v dvajsetih letih niso mogli, toraj nam pripisujejo desetkrat toliko zmožnost, kar je

le nam na čast. Mi upamo, da bomo prišli do boljšega gospodarstva, če nas gospodje od leve strani ne bodo ovirali. Če pogledam na državni proračun, vidim dva velika zmaja, ki največ našega denarja požreta, prvi je vojak, drugi pa državni dolg, ki ga moramo z obresti pitati. Vojake potrebujemo, ker se na naše sosede ne moremo zanesti, da bi nas kateri ne napadel, pri vojakih se tedaj ne dá nič prihraniti. Obresti od dolgov moramo pa tudi plačevati, da ne napravimo vsega zaupanja do Avstrije.

Tudi pri naučnem ministerstvu se ne dá dosti prihraniti. Morda bi se moglo reči, da je srednjih šol že nekaj preveč. Sicer pa naj bi se šolske in kmetijske reči prepustile deželnim zborom, ker so potrebe v raznih deželah različne. Ko se je ustava oklicala, nismo še imeli ne kmetijskega, ne naučnega ministra; od tistega časa se je centralizem že toliko bolj vtrdil. Da bi se blagostanje med ljudstvom pomnožilo, morala bi tudi vlada nekoliko pomagati, in sicer s tem, da bi skrbela za strokovnjaški poduk v obrtniji in kmetijstvu, da bi skrbela za ceste in železnice, da bi skrbela za cene posojilnice, da bi domače izdelke nasproti tujim nekoliko podpirala.

Liberalizem ima nektere prirojene napake na sebi. On se sveti, kakor ledeni storži na strehi, pa nima gorkote, ou je tudi tako mrzel, kakor ti ledeni storži. To se vidi celo pri naših nasprotnikih, ki z liberalizmom ne morejo narediti nobenega navdušenja, in če hočejo svoje ljudi razgreti, morajo jim govoriti o previsokih davkih ali pa o „zatiranem nemštvu“. Liberalizem sam na sebi pa je zastarana reč. Druga napaka liberalizma je, da hoče vsem po enem kopitu čevlje delati, iz tega sledi nezadovoljnost, sledé nepotrebni prepiri. Tako je ustanek v Dalmaciji samo centralizem zakrivil, ker ni hotel privoliti nobene posebnosti ali olajšave. Tretja slaba lastnost liberalizma je njegova nestrpljivost, on ne more drugzega mnenja poleg sebe trpeti. To se je pokazalo v silovitem zatiranju českih časnikov pod prejšnjo vlado.

Nekteri se pritožijo, da volitve v gorenji

et tempus non erit amplius — in časa več ne bode; kjer se tudi vsako seme, v kterem svet misli, da je uničeno, hrani in čuva v rokah večnega Očeta in kjer je tisoč let kakor jeden dan.

Rekli smo vže, da po Metodovi metropoli v Panoniji in na Moravskem ni več duha ne sluha, le pri nas Hrvatih se kaže, da je Bog prenesel del Metodovih namer na nas. Vsak lahko vé, da mislim novo našo metropolo zagrebško. Ako kdaj, pokazala se je po burnih letih 1848 in 1849 od vseh strani potreba dvojne samostalnosti, ki pristoja Hrvatski po naravi in po njenem položaji. Ta potreba ustanovila je novo nadbiskupijo zagrebško; dolžni pa smo zato neumrlému Piju IX. večno hvaležnost, da se nam je skazal istega, kakor nekdanj Ivan VIII. Slovanom v Panoniji in na Moravskem. S tem je zopet dokazano pred vsem svetom, da je združil Bog svobodo in napredek pojedinih cerkvá in narodov z nerazrešeno zvezo s stolico rimsko. Naj se mi oprostí, da pri tej priliki izrečem nado, da bode ono prepričanje, ki je vstvarilo metropolo zagrebško, njo tudi razširilo in dopolnilo, ker ne more spregledati bistro oko, da to zahtevajo najvišji razlogi in da more metropola svoj namen le tedaj izvrševati, ako se okrepi in

očvrsti, to se pravi, ako se razširi in združi v sebi tudi še ostale ude cerkve katoliške pri nas. Zgodi se to lahko brez žaljenja starih historičnih pravic in naslovov, ki so le tedaj kaj vredni, ako služijo višim namenom; če pa ni tega, spadajo le v zgodovino, a nimajo za sedanjost cene nobene. Vsaj vže tako vsi deli cerkve katoliške na jugu našem svojevoljno hrepené po svojem središču po Zagrebu. Brez dvombe spada k biskupiji zagrebški tudi naša Bosna ponosna. Stezajo sicer ljudje, včasih tudi dobri, svoje roke dalje, kakor treba, ki posezajo z roko tudi tje, kjer jim jezik ne more pridobiti nobene razumljive besede; a pride tudi čas, ko bodedo uvideli, biskupija bosenska, h kateri spada tudi Bosna, ne obstoji le po imenu, marveč po pravu, ki še ni zastarelo, a tudi ni ovrženo od nikogar. Vemo vsi, da je Bosna oddavna v rokah vrhovnih pastirjev svete cerkve, kterim smo dolžni neizmerno zahvalo za dobrote, ktere skazujejo siromašni cerkvi vže štiri stoletja. Mi imamo popolno zaupanje v vrhovnega svojega pastirja. Ko bi nas k temu ne silili vsi časi, dovolj bi bil samo čas in delovanje naših apostolov, da nas potrjuje v tem prepričanju. Mi želimo, da ostane tudi nadalje vodstvo cerkve bosenske v Rimu, dokler ne napoči dan, ko bode mogoče svojega povrniti svojemu ondi, kjer se

z besedo božjo in govorom svetim zliiva v jedno tudi narodni govor. —

S tem končal bi nauk, ki sem ga povzel iz življenja apostolov naših, ko bi ne bil čestokrat med nami na lastna ušesa čul krivih in smešnih ugovorov proti stolici rimski, kterih zaradi stvari prezreti ne smem. Pravijo na primer: da je po razglašenih nezmotljivosti papeževi v cerkvi izročeno vse samovoljnosti, proti kteri se ne more braniti nobeno pravo in noben običaj; navajajo tudi smešnim načinom hlepenje stolice rimske po posvetnem posestvu, dasi so znane besede Jezusove, da kraljestvo njegovo ni iz tega sveta, da je on pobegnil v gore, ko so ga hoteli Judje proglasiti za kralja. Ne prvo ne drugo nima podlage.

Kar se tiče prvega, mi je najprej omeniti, da beseda „nepogriješivost“ ktere se mi poslužujemo, ni točna. Ona bi lahko zmotila nevesčega človeka misliti, da je nauk cerkve, da papež ne more grešiti; cerkev pa le trdi: da se ne more zmotiti, kader kot vrhovni pastir in učitelj cerkve svečano razglašuje in razlaga nauk svete vere. Morebiti bi beseda „nezabludivost“ bolj se podala nauku krščanskemu?*)

*) Slovenci imamo za „infallibilitas“ izraz „nezmotljivost“, kar boljši označuje nauk cerkveni, nego hrvatski „nepogriješivost“. Op. vredništva.

(Dalje prih.)

Avstriji niso bile pravilne. Pa kaj je to proti temu, kar se je v 20 letih zoper nas Čehi delalo? Četrta slaba lastnost liberalizma je ta, da hoče vse vladati, v vsako reč svoj nos vtakniti. Vlada je potrebna reč; ko bi bili mi vsi angeljci, ne bi trebalo sodnikov, ne žendarmov, ne vlade; ker smo pa ljudje, je to vse potrebno; vendar naj bi v svojih gotovih mejah ostalo. Marsiktero reč bi dežela ali občina sama bolje naredila, ko vlada, vendar liberalizem hoče, da bi vlada vse sama nadzorovala in vodila, da bi se v vsako reč vtakala. To pa je zoperno pravi svobodi. Beseda svoboda pomeni, da je človek sam svoj („svoj biti“), oseba, občina, dežela bi morala „svoja biti“, sama sebe vladati, to je „svoboda“. Prava svoboda je toraj avtonomija ali samouprava, katero mi zagovarjamo.

Mnogo se naglaša tudi pregovor: „enake bremena, enake dolžnosti!“ To je prava ravnopravnost, pa ravno to pogrešamo. Na Českem je 23 nemških srednjih šol in samo 10 slovanskih; v primeri z Nemci pa bi morali Čehi imeti 66 srednjih šol. Če se nam kaka šola dovoli, tako vpijejo dunajski listi, kakor bi se nam šole iz nemških žepov plačevale, pa ne pomislijo, da mi toliko davkov plačujemo, da še druge dežele podpiramo, ne pa da bi se nam kaj zastoj dalo. Veliko vpitja je tudi zoper česko vseučilišče in povdarja se vedno „nemška“ znanost. Jaz sem bil pa na Francoskem in Nemškem, pa tam niso nič vedeli o francoski ali angleški znanosti, ampak znanost se smatra kot občečloveška reč. Tudi Čehi so zmogni, nekoliko pripomoči k o občečloveški vedi in znanosti.

Vsak narod je potreben omike, da ne postane suženj drugih narodov, in to omiko si mora pridobiti v maternem jeziku, ker se sicer izobraženci njegovi odtujijo lastnemu narodu ter ga zapusté in pusté v revščini in nevednosti. To smo videli na tisučerih izgledih.

Sedajna vlada hoče spravo narodov, pa vi jo pri tem zavirate, ne pa mi, ki spravo iščemo.

Vi tudi povdarjate, da se nemštvo zatira, ker se odriva iz takih krajev, kjer nima nobene pravice. Pomisliti morate, da se je nemški uradni in šolski jezik nalašč gojil in v slovanske kraje silil pod cesarjem Jožefom in pozneje, ko smo bili pod „nemškim bundom“, kjer so hoteli Avstrijo kot nemško državo pokazati, da bi imela prvo besedo v Nemčiji. Zdaj pa tega ni več, mi nismo več v Nemčiji, in ni treba da bi se po sili v Nemce prekrščevali. Slišali smo priliko, da mora biti en narod kladivo, drug narod pa nakovalo. Jaz vem pa lepšo primero. Narodi so podobni različnim sadnim drevesom, ki rastejo v enem vrtu. Vsak nosi svoj sad, jablana jabolka, hruška hruške, dostikrat se z vejami objamejo, pa vendar vsaka veja rodi le sad svojega debela. Vrtnar pusti vse rasti in cveteti, ker mu je vsacega drevesa sad prijeten, akoravno je različen. Tudi naš cesar ljubi vse narode, akoravno so različni in njih sadovi niso enaki. V tem smislu naj se tudi vlada, pa bo prav.

Politični pregled.

V Ljubljani 6. aprila.

Avstrijske dežele.

Princezinja **Štefanija** je došla na Dunaj, ter bila na celem potu na raznih postajah slovesno sprejeta.

Zeithamer je izdelal postavni načrt za spremembo volilnega reda na **Českem**, ter ga predložil državnemu zboru. Ta načrt se

peča le z velikim posestvom, ter določuje, da volijo veliki posestniki v petih okrajih, namesto da bi volili vsi skupaj, kakor do sedaj. Ako se ta predlog sprejme, ne bo več mogoče, da bi vsaka vlada imelo veliko posestvo na Českem v rokah in odločevala večino ne samo za češki deželni zbor, ampak tudi za državni zbor. V petih okrajih se večina ne dá tako samovoljno presukati, kakor v enem, in ako Čehi le v dveh okrajih zmagajo, imajo vsaj nekaj zastopnikov iz velikega posestva; dokler pa vsi grajšaki vkup volijo, zna se prigraditi, da niti jednega poslanca ne dobodo iz te kurije, kakor se je že zgodilo pod prejšnjo vlado. Želeti je toraj, da se Zeithammerov postavni načrt sprejme, in se tudi bo, ker po našem mnenju ne potrebuje dvetretjinske večine. Zdaj imajo namreč Čehi deset poslancev iz velikega posestva v državnem zboru, pa le iz milosti nemške, ker je Taaffe pregovoril kneza Karla Auersperga, da se je sklenil kompromis in so Nemci obdržali 13, Čehom pa dali 10 poslancev. Auersperg se pa zdaj kesa, da je naredil kompromis, in nemški listi so že rekli, da nečejo nič slišati o takem kompromisu. Ker imajo Nemci vsled „chabrusa“ večino, bi toraj desnica pri bodočih volitvah zgubila 10 glasov in lahko prišla v manjšino. Zato bo morala vlada sama skrbeti za to, da se Zeithammerov predlog sprejme in da se njej in desni stranki zagotovi in ohrani večina. Okraji, ki jih Zeithammer predlaga so: 1. Praga, 2. Budejovice, 3. Karlove toplice, 4. Reichenberg, 5. Chrudim. V prvem, drugem in petem bodo menda zmagovali Čehi, v tretjem in četrtem pa Nemci.

V nadrobnem razgovoru se je prepil vnel zavolj razpoložnega zaklada (dispositionsfond) v znesku 50.000 gld., ki se vladi dá za podporo njej prijaznih časopisov. Desnica je hotela vladi izkazati svoje zaupanje in je ta denar dovolila. Pri tej priliki je govoril tudi minister **Taaffe**, ter je rekel, da stoji nad strankami, da hoče spravo narodov in da se naslanja na desnico državnega zbora, in sicer da se naslanja na to večino z večjo zaupnostjo, ko lani, ker se je prepričal, da večina hoče enoto in moč cele Avstrije. Iz teh besedi ministrovih sklepa „Politik“, da bo Taaffe odslej bolj v duhu večine vladal in se menj oziral na centraliste.

Vnanje države.

Srbski knez Milan ima upanje, da postane v kratkem kralj. Od strani Avstrije bojda ne bo našel nasprotovanja. Da še druge vlade pridobi, hoče se podati na potovanje okoli večih vladarjev.

Iz Cetinja se poroča o novih bojih med **Turki in Albanci**. Telegrami v nemških listih pa niso vselej resnični.

V **Elizabetgradu na Ruskem** se je ljudstvo vzdignilo zoper jude. Pravijo, da so razkačeni ljudje jude pretepavali in njih hiše podrli in oplenili. Natančnejh poročil še nimamo. Stvar se je že dolgo kuhala, ker so že pred tedni govorili, da hočejo Rusi v Odesi vse jude pobiti.

Izvirni dopisi.

Z Dunaja, 5. maja. (Veseli novici. Iz državnega zbora.) Kakor sem Vam telegrafiral, je Kaltenecker kot deželni glavar Kranjski odslovljen. On je sam prosil odstavka, vendar pa nihče ni mislil, da se bode to zgodilo ravno zdaj, ko se delajo priprave za velikanske svečanosti in je bil g. Kaltenecker v programu že imenovan kot voditelj deputacije, ki ima cesarjeviču Rudolfu v imenu dežele

kranjske čestitati. Vsled odslova Kalteneckerjevega bil je Dežman telegrafično pozvan, da bode on peljal deputacijo Kranjsko k cesarjeviču. Kaltenecker se z deželnim glavarstvom pa ni odpovedal poslanstvu in tako bomo imeli priliko, ga pri zborovanji deželnega zbora zopet viditi v redutni dvorani ljubljanski, ako se reči tako ne presučejo, da bode z osodo njegovo tudi odločena osoda deželnega zbora.

Še bolj radostno kakor ta, bode pa po deželi Kranjski odmevala druga vesela novica, da je naš ljubljani oče, dr. Janez Bleiweis, odlikovan z redom železne krone tretje vrste. Veliko je delal in se trudil, ves se je žrtvoval za narod slovenski, ne da bi bila vlada pripoznala njegove zasluge, dasi je vedno deloval po geslu: Vse za vero dom, cesarja, in z enako marljivostjo kakor narodno zavest med narodom slovenskim gojil tudi vdanost in zvestobo do prevzvišene cesarske rodovine. Zdaj so njegove zasluge vsaj nekoliko pripoznali in v njem ob enem počastili narod slovenski. In ni brez pomena, da se je to zgodilo ravno o tistem času, ko je bil dosedanji voditelj nasprotno nemčurske stranke odslovljen od častnega mesta, ki ga je narodu našemu na kljub zasedal veliko let. Razun dr. Bleiweisa odlikovan je na Kranjskem še baron Anton Apfaltrern kot načelnik centralne komisije za vravnanje zemljišnega davka z redom železne krone druge vrste. „Wiener Zeitung“ pa danes našteva še celo vrsto imen iz raznih kronovin, ki so dobili o priliki cesarjevičeve poroke razna odlikovanja.

Vošilne deputacije se bodo v nedeljo poklonile v Schönbrunnu cesarjeviču Rudolfu in njegovi nevesti. Državni zbornici pošljete razun predsedništva še po 10 udov, katerih v zbornici poslancev po dva prideta na vsaki klub. V imenu kluba desnega središča se tej deputaciji pridružita grof Hohenwart in poslanec Lienbacher.

Gospodska zbornica imela je včeraj in danes tudi sejo, v kateri je obravnavala oderuško postavo. Glavna prememba načrta, sklenjenega od zbornice poslancev, obstoji v tem, da je gospodska zbornica izpustila določbo, da se zamore kot oderuh kaznovati le tisti, ki zahteva več obresti ko 10 gld. od sto, in da je gledé kupcev po nasvetu Schmerlingovem določila, da oderuška postava pri kupcih le tedaj nima veljave, ako sta dolžnik in upnik kupca v smislu kupčijske postave. Zbornica poslancev bode imela zadnjo sejo v soboto, potem pa bode med svečanostmi praznovala in še le 11. t. m. zopet nadaljevala proračunsko obravnavo.

Domače novice.

V Ljubljani, 5. maja.

(Volitve v trgovinsko zbornico) so razpisane na 17. dan t. m. Obrtniki volijo 7 in trgovci 6 odbornikov. Ko so imena kandidatov upisane in ime volilca podpisano, se glasovnica ne sme dati uradnemu slugi, ampak naj se pošlje ali volilnej komisiji trgovinske zbornice, ali pa kakemu prijatelju ali vredništvu kakega slovenskega lista v Ljubljani, ki ima skrbeti, da se glasovnica na pravo mesto odda. Več pové oklic narodnega volilnega odbora. Narodne prijatelje prosimo, naj pazijo, da nam sovražnik zopet ne uide v domači vrt, ter da nam ne pokrade naših volilcev, kakor se je to pred leti na tako čuden način zgodilo. Vedite, da sta dva mandata v deželni zbor od teh volitev odvisna!

(*Odlikovanje dr. Bleiweisa.*) Cesar je podelil dr. Janezu Bleiweisu red železne krone tretjega razreda. Čestitamo voditelju naroda k tej zasluženosti! Tudi baron Apfaltrern je dobil isti red druge vrste.

(*Fogreb slovenskega pisatelja Jos. Jurčiča*) bil je zadnji četrtrek zvečer, in sicer bil je eden največjih pogrebov, kar jih je Ljubljana videla. Vsa Ljubljana je bila po konci, da skaže zadnjo čast slavnemu pisatelju, vrlému borilcu za narodne svetinje, značajnemu možu narodnjaku. Več ko štirideset krasnih vencev se je nosilo v spredu in položilo na grob; zastave narodnih društev ljubljanskih in zunanjih lepšale so žalostno slovesnost. Prišle so tudi mnoge deputacije iz dežele. Vrsta pogrebcev je bila tako dolga, da so bili prvi že pri sv. Krištofu, ko so bili zadnji še v sredi mesta; še več pa je bilo gledajočega občinstva. Spremljevali so ranjcega na zadnji poti vsi odlični možaki ljubljanski, deželni predsednik Winkler, dr. Bleiweis Janez, župan Lačhan in več mestnih odbornikov, skor vsa narodna inteligencija, tako posvetna, kakor tudi mnogo duhovščine, mnogo odličnih meščanov in hišnikov, tudi od nasprotne nam stranke. „Tako časti narod slovenski svoje zveste boritelje!“ tako je vskliknil vsak, kdor je ta velikanski sprevod videl. Pred desetimi leti bi tak pogreb narodnjaka še ne bi bil tako imponant; danes pa je Ljubljana vsa narodna, zavedna, živo vneta za domovino našo; pri vsej žalosti, ki jo moramo čutiti pri zgubi tako talentiranega in značajnega borilca za narodne pravice nam zamore služiti v tolažbo vesela zavest, da trud in pisarenje naših pesnikov in pisateljev ni bilo zastonj, da so dosegli, kar so nameravali, namreč da so zdramili narod iz spanja, ter ga navdušili za to, kar je njih lastno srce ogrevalo, namreč za ljubezen do naroda in domovine. Obilna udeležba pri pogrebu ranjcega pisatelja slovenskega nam služi v dokaz, da Ljubljana ni več „zaspana“, da je politično zavedna, služi nam pa tudi v dokaz, da je in hoče biti hvaležna vsem onim sinovom slovenskim, ki se enako zvesto in stanovitno, kakor Jurčič Jože, poganjajo za pravice zapuščenega in malega, pa čilega in zdravega naroda slovenskega. To naj spodbuja našo mladino, naj tudi ona vsigdar zvesto zagovarja in brani in hrani svetinje našega naroda, njegov jezik, njegove politične in gnotne koristi, njegovo sveto vero, njegove lepe lastnosti in kreposti, njegovo hrabrost, zvestobo in gostoljubnost.

Ko je bilo truplo ranjcega materi zemlji izročeno, zapeli so pevci ljubljanske čitalnice milo in lepo nagrobno. Potem pa je dr. Zarnik k zbranemu ljudstvu nekoliko besedi spregovoril v spomin Jurčičev. Opisal je njegovo življenje od treh strani, ter ga nam predstavil kot pisatelja, kot političnega borilca in kot človeka: kako je kot pisatelj mnogo lepega spisal in si zaslužil nevenečo slavo med Slovenci; kako je bil kot politični boritelj in častnik vedno neustrašljiv in značajan; kako nikdar ni obupal nad boljšo bodočnostjo našega naroda; in kako je bil kot človek resen mož, treznomisleč, prevdarjenih besedi, modrega sveta, blazega srca. Povedal je dr. Zarnik tudi, kako si je ranjci ravno zavolj tega še želel en čas živeti, da bi videl zdaj nekaj lepših dni slovenske zgodovine, ko je videl prej toliko žalostnih in burnih; a ni mu bilo dano. Izrekel je govornik upanje, da Slovenci ne bodo zanemarili Jurčičevega groba, ampak da mu bodo postavili dostojen spomenik, kakor si ga je v obilni meri zaslužil.

Tudi mi konservativni Slovenci temu ne bomo oporekali; kajti akoravno se z ranjcem nismo vselej v vseh nazorih skladali, vendar ne smemo tajiti, da si je kot pisatelj in narodni borilec zaslužil zahvalo slovenskega naroda. Naposled je tudi spoznal, da je najboljši kot kristjani umreti ter je bil z vsemi zakramenti za umirajočo previden.

Naj počiva v miru! Pravični sodnik, pred katerim zdaj stoji, naj mu poplača vso lju bezen, ki jo je vsrca hranil za narod slovenski!

(*Bakljada.*) V pondeljek zvečer napravi „Sokol“ bakljado skozi mesto in maršira pred stanovanje deželnega predsednika.

(*Program serenade čitalniškega pevskega zbora*) na čast poroke ces. Visokosti cesarjeviča Rudolfa in kraljeve svetosti princesinje Štefanije v ponedeljek, 9. maja, ob 9^{1/4} uri zvečer pred stanovanjem gospoda c. k. deželnega predsednika. 1. Knahl — „V pomladi“ možki zbor s tenor-samospevom (solo poje g. Meden. 2. Veit — „Praga“ možki zbor. 3. Nedved — „Slavnostna himna“, poje možki zbor.

(*Deputacija ljubljanskega mesta*) gre čestitat visokima zaročencema, princu Rudolfu in princezinji Štefaniji. Deputacija obstoji iz gospodov: Lašan, župan, Dreo in Potočnik, odbornika.

(*Župani ljubljanske oklice*) bodo cesarjeviču čestitali v posebni adresi, ktero bodo izročili g. deželnemu predsedniku.

(*Gr. Riharjevi*) napevi, kakor mašne, obhajilne, Marijne in druge pesmi dobivajo se še pri Jeri Riharjevi, stanujoči v gosposkih ulicah št. 4.

Razne reči.

— Kako prijetno je v liberalnem, omikanem Dunaji, se vidi iz sledečega: Ni še dolgo, kar je žganjar Veigel umoril ženo in četvero otrok, že se kaže, da bo ta izgled našel posnemalca. Krojač David je grozil svoji ženi, da bo ravno tako naredil, kakor čevljar Veigel, in res je prišel pijan domu ter začel britev brusiti in ženo preklicati, tako da se je zbala in tekla na policijo. Davida so zaprli. Delavec Sohar pa je hotel s sekiro vbiti perico Kern in njeno hči, in razsekal je že vrata, ko so pa ljudje prileteli na pomoč, je zbežal in perici zagrozil, da jo bo že še dobil. Tudi njega so zaprli. Dunajski listi nam zmirom surovost očitajo in se bahajo s svojo nemško kulturo, kakor pa podoba kaže, je na Dunaji več surovosti, ko pri nas. To dela brezverstvo, „šnops“ in revščina.

— Še enkrat dunajska statistika. Kakor znano, je dunajski magistrat izračunal, da je na Dunaji samo 23.000 Čehov in 12 Madjarov. Ob enem pa pové, da je na Dunaji 215.032 ljudi, ki spadajo po domovinstvu pod Česko in Moravsko. Dve tretjini od teh je gotovo Čehov, toraj je na Dunaji vendar nad 150.000 Čehov, kakor smo vedno slišali, in vsak človek vé. Ali ni potem taka statistika sramotna za dunajski magistrat, ki mu je več za politično pristrannost, ko za resnico?

Za sani 5000 rubljev je nekdo ponudil polkovniku Dvoršeckemu, namreč za tiste sani, na katerih je polkovnik do smrti ranjenega cara Aleksandra v cesarsko palačo peljal. DvoršECKI pa teh sani tudi za 5000 rubljev ne dá.

— Povo den j imajo tudi v Bosni. Sava je stopila čez bregove in poplavlila polje pri Brodu. Tudi Bjelina je pod vodo.

— Roparji se prikazujejo zopet na Ogerskem. Ustanovile so se že cele roparske

čete. 15. aprila so bili štirje potniki od šestih oboroženih roparjev napadeni, trije ubiti in vsem denar pobran.

— Zabavnika „Deutscher Hausschatz“ je prišel na svitlo 10. snopič, ki obsega: „Gölgeda padishanün“. Reise-Erinnerungen aus dem Türkenreiche von Karl May. Abu-Seif (Fortsetzung). — Bilder aus Oesterreich. III. Der Dolomit Croda Rossa in Südtirol. — Klausentoni und Grubhof Lisel. Erzählung aus dem Zillerthaler Volksleben von Josef Platter (Fortsetzung und Schluss). — Die Nacht. Gedicht von Robert Titze. — Die jüngst in Athen aufgefundenene Athene-Statue — Altrussische Sittenbilder. Von Graf Sologub. — Das Erdbeben auf der Insel Ichia. — Etwas über Miniaturmalerei. — Cardinal-Staatssekretär Ludwig Jacobini. — Berliner Chronik. Von Dr. X. — Schloss Montfort am Bodensee. — Himmelserscheinungen im April und Mai 1881. Mitgetheilt von Prof. Wagner in Kremsmünster. — Allerlei. — Podobe pa so: Des Künstlers erstes Leid. Gemalt von Eugen Stieler. — Der Dolomit Croda Rossa im Ampezzanenthal. Originalzeichnung von E. Heyn. — Die jüngst in Athen gefundene Athene-Statue. — Casamicciola auf der Insel Ischia vor dem Erdbeben. Von der obern Strasse nach Forio aus aufgenommen von A. Blaschnik. König Balduin I. von Jerusalem. Aus der Chronik von Jerusalem in Wien — Der April. Aus dem Brevier Grimani in Venedig. — Schloss Montfort am Bodensee. Von L. Wagner. — Cardinal-Staatssekretär Ludwig Jacobini. — Ein „Fechter“ aus Italien. Gemalt von G. Hom.

Telegrafische denarue cene 4. maja.

Papirna renta 78.55 — Breborna renta 79.35 — Zlata renta 96.55 — 1860letno državno posojilo 132.75 — Bankine akcije 845 — Kreditne akcije 348.25 — London 117.60 — — Ces. kr. cekini 5.55. — 20-frankov 9.32.

Denarstvene cene 4. maja.

	Denar.	Blago
Državni fond.		
5% avstrijska papirna renta	78.40	78.55
5% renta v srebru	79. —	79.20
4% renta v zlatu (davka prosta)	96.45	97.60
Srečke (lozi) 1854. l.	121. —	122.50
„ „ 1860. l. celi.	132.75	133.25
„ „ 1860. l., petinke	133.75	134.25
Premijski listi 1864. l.,	175.75	175.25
Zemljiščine odveznice.		
Štajarske po 5%	104.75	105.25
Kranjske, koroške in primorske po 5%	103. —	104. —
Ogerske po 5%	99.75	100. —
Hrvaške in slavanske po 5%	98. —	99.50
Sedmograške po 5%	97.30	97.60
Delnice (akcije).		
Nacionalne banke	842. —	844. —
Unionske banke	142.20	142.50
Kreditne akcije	342.30	342.70
Nižovavtr. eskomptne družbe	817. —	820. —
Anglo-avstr. banke	145.75	146. —
Srečke (lozi).		
Kreditne po 100 gld. a. v.	181. —	182. —
Tržaške „ 100 „ k. d.	126. —	127. —
„ „ 50 „ „ „	65. —	65. —
Budenske „ 40 gld. a. v.	43.50	44. —
Salmove „ 40 „ „ „	51.50	52.50
Palffy-jeve „ 40 „ „ „	39.75	40.25
Clary-jeve „ 40 „ „ „	41.50	42. —
St. Genois „ 40 „ „ „	46. —	47. —
Windischgrätz-ove „ 20 „ „ „	39.50	40. —
Waldstein-ove „ 40 „ „ „	30.50	31.20
Ljubljanske	23.50	24. —
Srebro in zlato.		
Ces. cekini	5.55	5.57
Napoleonsd'or	9.32	9.33

Restsavracija

v

„v prvem narodnem domu“

daje se od 1. junija t. l. naprej pod dobrimi pogoji v najem. Natančneja poročila se izvedo pri podpisnem odboru.

Novomesto, 4. maja 1881.

Čitalniški odbor.

J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.